

1. ר"ף מסכת ביצה דף יא עמוד ב
אמימר שרא למכחל עינא ביום טוב שני של ר"ה דס"ל כנהרדעי דסבירא להו דשתי קדושות הן ולית הילכתא כוותיה דקי"ל דקדושה אחת הן אלא מיהו גמרינן מיהא דאמימר דשרי למכחל עינא ביום טוב שני של גליות :

2. הגהות מיימוניות הלכות יום טוב פרק א הלכה כד
ודלא כראב"ן שכתב שגאונים הראשונים נהיגו בכלול להחמיר גזירה יום טוב של גליות אטו שני ימים של ר"ה, ע"כ:

3. פרי חדש אורח חיים סימן תצו סעיף ב
ואפשר דס"ל להני תוספות דכיון דאמרינן בגמרא בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול את העין ביום טוב וא"ל אסור משמע דאף ביום טוב שני קאמר כיון דמסתם קסתיים ... והעיקר כפסק המחבר ...

4. חידושי הריטב"א מסכת ביצה דף כב עמוד א
פירוש על ידי ישראל, ולא חיישינן לשחיקת סמנין כיון דביום טוב מותר לשחוק פלפלין ותבלין לצורך יום טוב, ולא אסרו אלא בשבת ששחיקתן אסורה דבר תורה ולית בהו מתוך, ואילו ביום טוב ראשון אסרו כיון שאין בדבר שום סכנה ואינו יודע בבירור אם תהא ההנאה מגעת ביום טוב.

5. מדרש חפץ מצוטט ע"י הרב כשר, תורה שלמה עמ' 266
יאכל – ולא לרפואה

6. תורת האדם שער המיחוש
אבל מיכחל עינא משום מכשירין התירוהו, וכו' יהודה, לפי שהוא דבר השוה לכל נפש שאף הבריאה כוחלין. וכן כיבוי הנר משום דבר אחר וכיבוי שלא תתעשן הבית דמכשירין ניהו כולן מותרין בי"ט שני של גליות כר' יהודה, וחומר הוא שהחמירו לאסור בראשון לפי שהלכה כר"י ואין מורין כן. אבל צרכי חולה שאינו שוה בכל נפש והוא אסור מן הדין דומיא דמוגמר אין עושין אלא ע"י גוי. ואין לי לחלק, דכל הסרת כאב וצער חולי מכשירין הו

7. הר"ן על הר"ף מסכת ביצה דף יא עמוד ב
מיהו איכא למימר דה"מ כגון מיכחל עינא דמלאכ' גופה שבות היא אבל להתיר אבות מלאכות אין לנו:
ושמעין נמי משמעתינ דמותר לכבות הנר מפני דבר אחר... וכיון דבמכחל עינא סמכינן אדרבי יהודה ביום טוב של גליות אף בלכות את הנר מפני דבר אחר ומפני הדליקה סמכינן עליה ביום טוב שני של גליות:

8. טור אורח חיים הלכות יום טוב סימן תצו
ואנו שעושיין ב' ימים כל מה שאסור בראשון אסור גם בשני ומנדין עליו למי שמזלזל בו... ולענין מת לבד הוא חלוק שני מן הראשון.. וכן לכחול העין אף על פי שאסור בראשון אלא על ידי עו"ג אלא אם כן יש בו סכנה בשני מותר אפי' ע"י ישראל אף ע"פ שאין בו סכנה

9. בית יוסף אורח חיים סימן תצו
אין דעת רבינו כן שהרי כתב שאין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין מת ולכחול את העין בלבד וכן נראה שהוא דעת הפוסקים.

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תצו סעיף ב
אין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין מת, וכן לכחול את העין; הגה: או שאר חולי שאין בו סכנה (ר"ן פרק אין צדין) ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי א"י אם אין בו סכנה, בשני מותר אפילו ע"י ישראל, חוץ מיר"ט שני של ראש השנה דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן. הגה: ודוקא שבות דרבנן דומיא דמכחל עינא, אבל אב מלאכה אסור לישראל לעשותו אפילו בי"ט שני (ר"ן פרק אין צדין והמגיד פ' ראשון).

11. מרומי שדה מסכת ביצה דף כב עמוד א
ועיקר הדבר תלוי בטעמא, שהחמירו בגמרא בהנך מילי, אף על גב דקי"ל כר' יהודה. ופי' הרמב"ן והר"ן שזה אינו אלא מדרבנן שראו להחמיר במה שאינו נוגע לאוכל נפש ממש. ובהע"ש סי' נ' אות א' הראיתי לדעת הרמב"ם דיש נ"מ בדין תורה, דבמלאכה שעיקרו למכשירין לא קי"ל כר' יהודה, ומש"ה כבוי אסור אפילו לאוכל נפש, כמוש"כ הגר"א בס' תק"ז להר"ף עיין שם:

12. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תצו סעיף ב
(ה)... והכא ביום טוב שרי לכתחלה ואפילו בלי שינוי:
(ז) בשני מותר וכו' - שמיני הנאת הגוף לא החמירו בו ביום טוב שני בשבות דרבנן:

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלב סעיף ב
כל רפואה מותר בחול המועד.

14. משנה ברורה סימן תקלב ס"ק

(ה) כל רפואה מותר בחוה"מ - היינו שמותר לעשות אפילו מלאכה גמורה לצורך רפואה ואפילו לחולה שאין בו סכנה הא ביום טוב אסור אפילו לשתות דבר שהוא משום רפואה גזירה אטו שחיקת סממנים [מ"א ופמ"ג]:

15. תוספתא מסכת מועד קטן (ליברמן) פרק ב הלכה י
שותין מי זבלין ומי דקלין וכוס עיקרין במועד שבראשונה היו אומרין אין שותין מי זבלין ומי דקלים וכוס עקרי' במועד עד שבא ר' עקיבא ולימד ששותין מי זבלין ומי דקלין וכוס עיקרין במועד

16. מהר"ם הורביץ לשבת קלד
וביר"ט ליכא גזירת איסור רפואה כלל... דלא גזרו על שבות במקום צער ביר"ט

17. פסקי תשובות אורח חיים סימן תצו
אמנם מצינו בכמה מגדולי האחרונים שציידו להתיר לקחת תרופות ביום טוב, על כל מיחוש וכאב (דאילו בחלה כל גופו או נפל למשכב, אף בחושאב"ס, מותר אפילו בשבת), כי בזמננו שאינו מצוי כלל שיכשלו בעוון "שחיקת סממנים" ע"י התרופות, כי התרופות בזמננו רובם ככולם נעשים ונגמרים כתבניתם בבתי החרושת, ואם נאסור לקחתם משום שחיקת סממנים הרי הוא כעין "גזירה לגזירה". ולכן, אף כי נתפשטה ההוראה עפ"י גדולי הפוסקים להחמיר לקחת תרופות ביום טוב ראשון, מכל מקום המקיל יש לו על מי לסמוך, ובפרט בתרופות עממיות כאספירין ואקמול.

18. שו"ת ציץ אליעזר חלק ח סימן טו - קונ' משיבת נפש פרק טז
א' בחול המועד מותר ליטול כל מיני רפואות .
ב' דעת המג"א הפרמ"ג הח"א וש"ש וקיצוש"ע דכל דיני הרפואה ביום טוב המה כמו בשבת .
ג' ישנם כמה מהפוסקים שמתירים לקחת ביום טוב רפואה אשר תועלתה מיד ובאותו יום עצמו .
ד' כמ"כ יש מתירים לקחת ביום טוב כל רפואה שאין בה ביטול שמחת יום טוב.
ה' וישנם שסוברים שבי"ט ליכא גזירת רפואה כלל, ואחרים מתירים אפילו שחיקת הסממנים, ואוסרים רק מלאכות שלא הותרו מכללן .
ו' למעשה. יש מקום להורות להקל לקחת רפואה ביום טוב עבור מיחושים, ומכש"כ כשהתחיל לקחתה מלפני יום טוב, ואפילו משום מיחושים וצער בעלמא הרוצה להורות היתר בזה יש לו כר נרחב לסמוך על כך .

19. נשמת אברהם אורח חיים / הלכות יום טוב / סימן תצו דיני יום טוב שני של גלויות / סעיף ב: לקחת תרופות ביום טוב ראשון
...וא"כ יוצא שלקחת תרופות ביר"ט ראשון תלויה במחלוקת הראשונים אם האיסור היסודי (שבגללו אסרו חז"ל את לקחת תרופות) הוא דאורייתא משום שאינו שווה לכל נפש – דהיינו אם היה למשל מבשל דבר עבור רפואה היה עובר על איסור תורה כי אין זה שווה לכל נפש ואין אומרים מתוך, או דרבנן כי אומרים מתוך, אך יש בכל זאת, גזירה דרבנן מלעשות כן. ונמצא שתי שיטות בפוסקים:

- 1. שיטת האוסרים.** כותב הרמב"ן שצרכי חולה שאינו שווה לכל נפש, הוא אסור מן הדין. וכן כותב המג"א...
- 2. שיטת המתירים.** כותב הריטב"א ... ואילו ביום טוב ראשון אסרו כיון שאין בדבר שום סכנה ואינו יודע בבירור אם תהא ההנאה מגעת ביום טוב, עכ"ל. ומסיק מזה הציץ אליעזר דהא היכא שיודע בבירור שההנאה מזה תגיע לו ביר"ט כלקחת רפואה להשקטת כאבים וכדומה, דאזי מותרת היא גם ביר"ט ראשון. הנחל אשכול כותב: דאע"ג דביר"ט שני נמי שרי (רפואה על ידי) שבות אף שאינו חלה כל גופו וכו' ול"נ דבתוספתא לא לאשמעינן דמותן לשתות (רפואות), אלא לבשל ולעשות הרפואה (בשחיקת הסממנים) דאסור ביר"ט, דלא שייך מתוך בדבר שאינו שווה לכל אחד, עכ"ל. וכותב הראש"ל הגר"ע יוסף שליט"א: ומשמע מדבריו דהאיסור הוא דוקא לבשל ולעשות ולא לשתות, עכ"ל...
- 3. פוסקי דורנו. (1) המתירים.** הציץ אליעזר כותב: יש מקום להורות להקל לקחת רפואה ביר"ט עבור מיחושים ומכ"ש כשהתחיל לקחתה מלפני יר"ט, ואפילו משום מיחושים וצער בעלמא, הרוצה להורות היתר בזה יש לו כר נרחב לסמוך על זה, עכ"ל.
הראש"ל הגר"ע יוסף שליט"א כותב: מי שיש לו מיחוש באחד מאיבריו ביום טוב, מותר ליטול גלולה או לשתות סמים מרים לרפואתו, אפילו ביום טוב ראשון. ומותר לאכול ולשתות ביום טוב לרפואה אוכלים ומשקים שאינם מאכל בריאים. אבל אין להתיר ביום טוב לצורך רפואה, מלאכה דאורייתא שלא הותרה לצורך אוכל נפש, עכ"ל...

וכן כותב הגר"י סקלר שליט"א בשם הגר"ש אלישיב שליט"א וזה לשונו: אכן שמעתי מהגר"ש"א דיש מקום לדון ולהתיר שימוש בתרופה משום דודאי אפילו בהכנה ממש אין בזה איסור דאורייתא, דאמרין מתוך שהותרה טחינה באוכל נפש, הותרה בשחיקת סממנים לצורך תרופה, אלא שאע"פ שיש מתוך אכתי איכא איסור דרבנן. ולר' יהודה שמתיר מכשירין ודאי שמותר גם שחיקת סממנים דגם הם בכלל "כל צרכיכם", אלא שאנו מחמירים לא לפסוק כמוהו בכל המכשירין אבל במקום שבלאו הכי אין איסור תורה וגם יש צורך רפואה שייך להקל כר' יהודה. ובאמת נמצא בהגהות ראו"מ בשבת קלד ע"א וכו'. ואפשר דיש לחלק בין אופן שהתרופה תועיל ביר"ט עצמו דאז מסתבר להקל כר' יהודה, אבל היכא שהתרופה לא תועיל ליר"ט עצמו אלא שזה ירפא אותו לאחר יר"ט בכה"ג מיירי המג"א ולכן אסור, עכ"ל של הגר"ש אלישיב שליט"א. ומוסיף הגר"י סקלר שליט"א: וכע"ז חילק בשטמ"ק ד"ה אמימר וכו'. ובזמן כתיבה קטע זה שאלתי את הגר"ש אלישיב שליט"א אם מותר לחולה שיש לו מיחוש בעלמא לקחת כדורים ביר"ט ראשון. וענה לי: רב גדול מאד בשם ר' אלעזר משה בסוף מסכת שבת (וכשאמרתי לו רב הורוויץ? ענה לי כן) פסק שמותר, ולכן אם הוא חולה שאין בו סכנה ודאי מותר לעשות מלאכה לצורך רפואתו וה"ה לחולה עם מיחוש בעלמא, אם סובל מזה הרבה גם מותר.

(2) האוסרים. לעומתם, כותב השש"כ: אין כל הבדל בין שבת ליר"ט לגבי עשיית צרכיו של חולה שאין בו סכנה, וכל מה שאסור לעשות בשבת אסור לעשותו גם ביר"ט... וכותב הגר"ש"א אויערבאך זצ"ל: ומיהו לחמם מים בשביל חולה ודאי שרי משום דחולה הרי כל רצונו הוא שיהיה לו חם כמו לכל אדם אלא דכיון שהוא חולה הריהו צונן יותר מאחרים וצרכים לחמם עבורו – ובאמת מטעם זה צ"ע דכל רפואה היה לנו לחושבה כהנאה השווה לכל נפש, שהרי סו"ס תכליתה הוא שיהיה בריא ככל אדם. אך אפשר דכיון דבריא הנוטל סם זה אינו נהנה כלום לכן חשיבא פעולה זו כאינה שווה לכל נפש, משא"כ בנד"ד הרי חימום הבית הוי שפיר גם להנאת בריאים....

בסיכום. עיקר חילוקי הדעות בין הפוסקים הנ"ל הוא: (א) לשיטת האוסרים איסור מלאכה לצורך רפואה ביר"ט הוא משום שחיקת סממנים שהוא אסור מן התורה כי אינו שווה לכל נפש ואין אומרים "מתוך". ממילא מותר רק בחולה שיש בו סכנה או פסק סכנה, כמו בשבת. לכן אסור מן התורה, למשל, לחמם מים לרחיצת כל גופו של חולה שאין בו סכנה כי אין זה שווה לכל נפש. מאידך, (ב) לשיטת המתירים, אמנם בשבת האיסור לקחת תרופות הוא משום גזירת שחיקת סממנים, אך ביר"ט מותר לשחוק תבלין ומלח כי אומרים "מתוך", ובמקום צער לא גזרו, ולכן מותר לקחת תרופות אפילו עבור מיחוש בעלמא.